

մարդ հետաքրքրութիւն մը առնի հասկնալու թէ Շգրուվէի գաղափարները ինչպէս պիտի կարուի : Իրաւագէտները կ'ըսեն որ՝ զինուորական օրէնքով դատել չըլլար ասիկայ . որովհետեւ զինուորական օրէնքը ասիկայ բանտը մտնելէն ետքը հրատարակեցաւ :

Օսկըցեթիի դաշտային Պաղկէա գաւառը Շգրուվէի ապստամբութեանը յայտնի կերպով ուժ տալէն ետքը երբ տեսաւ որ այս մարդուն բանը գեշտաւ , ինքն ալ դարձաւ : Իսկապէս , որ է գաւառական զօրաց ատեսանը , վճիռ հանեց որ , ուր որ այս ապստամբութեան հաղորդ գտնուէր , և փոխեր հոն եկեր է նէ , մինչեւ 24 ժամ այն երկրէն դուրս ելլէ : Արիւնքին ալ որ Օսկըցեթիի երկրորդ շէն մտած , երեք ժամաւ ճամբայ սահմանէն հեռու տեղ բնակութիւն հաստատեն :

— Սաքսոնիայի Վայմար դքսութեան Լէնա քաղաքին բնակիչներէն հասարակապետութեան կուսակիցները Վայմար նախարարներուն իրենց կողմէն քանի մը պատգամաւոր խորհրդէն . որ չեն ուզեր որ գաշտակցութեան զօրքը իրենց երկիրը մտնէ , և կը խոտանան գերմանական կայսերութեան նախարարներուն դիւանէն ելած հրամանին հնազանդիլ , և զինուորներն ալ այս հրամանին հնազանդելու զինքն պարտաւոր կը ճանչնան : Եւրո վրայ հաստատուն կենսալու մտքերնին որոշակի իմացուցին , և Պ. Վալտարֆ Վայմարի նախարարաց գիււանին կողմէն պատասխան տուաւ թէ՝ ապստամբութիւն մը ելլէ նէ հարկ պիտի ըլլայ գերմանական կայսերութեան կառավարութեանը զօրքերէն մարդ բերելու հոս , որ այն ապստամբութիւնը հանդարտի :

Բիւլ մը ետքը զինուորները խօսք տուին երթալու : Լյոն իրիկունը ժողովք մը եղաւ հասարակապետականներուն կողմէն . բայց ամէնը երկու երեք հարիւր հոգի գտնուեցան , որոնցմէ միայն քանաւորներ զինուոր ելին : Ժողովքին մէջ գաղափարները պարտաւորեցան խօսք տալու որ իրենց եղբայրը հետ չի պատերազմին : Եւրո վրայ քանի մը զինուորներ և զինուորական հրամանատարներ՝ Լէնայէն եկող պատգամաւորները ամէնն ալ բռնեցին զինուորանոցը տարին բանտը դնելու , բայց այն տեղի զինուորական մեծերուն մէկը ասոնք ազատ թող տուաւ :

Օյնուորին մէկը զինուորական կարգադրութեմ դէմ յանցանք մը ըրած ըլլալով՝ կէս օրէն ետքը ժամ ութնին քանի մը հարիւր հոգի գացին որ այս զինուորը մեծերուն ձեռքէն առնեն աղաւթն : Օյնուորները ասոր դէմ կեցան նէ՝ հասարակութիւնը սկսաւ զինուորանոցին վրայ ռումբ նետել , և մէկ զօրապետ մը վիրաւորեցաւ : Հիստուն հոգի վրայ հասան , հասարակութեանը ըսուեցաւ որ տեղերին երթան . և հինգ րոպէ միջոց տրուեցաւ , ասոնք մօտիկ չըլին նէ՝ զինուորները փակիւնքով առանց վրայ քալեցին . հասարակութիւնը ջրուեցաւ . բայց րոպէ մը ետքը նորէն ժողովուեցան , և կռիւր մինչեւ ժամ տասն քէց . անկէց ետքը հանդարտեցան : Եսանկ քանի մը ապստամբութիւններու մէջ կը տեսնենք որ հասարակութիւնը անկարգութեան մէջ գտնուող մարդոց տերութիւն կ'ընէ , որ իրեն կողմը շահի անոնք . և ասիկայ բաւական նշան մըն է որ անոնք ալ գիտեն իրենց բռնած ճամբուն ապօրինաւոր և անկարգ ըլլալը . որ կարգը կանոնը խախտելով իրենց կամքը առաջ տանելու յոյս ունին : Լյոն միայն չեն մոմրար որ՝ բարեկարգութեան դէմ ապստամբողները մէկ տեղ ժողովուն և անսանձ մնան և ուղղամտ ընեն նէ՝ ու անոնց դէմ կենսալու իրաւունք պիտի ունենայ : Կամքերնին առաջ երթալը ասանկ մարդոց հանած ապստամբութեանը բաւական պատիժ է :

— Սաքսոնիայի Լայքսթը քաղաքի Բայսէնպուրի բերդը պատերազմի պատրաստութեան վիճակի մէջ է . զօրքը ճամբայ ելլելու վրայ են . և զօրապետնին է Պ. Զօլթենտորֆ : Թէ որ Շգրուվէի հանած ապստամբութիւնը քաղեր նէ՝ բոլոր Դուռնիկիա գաւառը Շգրուվէի հետ պիտի ըլլար : 20.000 էն աւելի մարդ ժողովուած են . և զօրքն ալ զօրապետներուն հնազանդ չեն . անանկ որ՝ Թէ Սաքսոնիա և Թէ Վայմարի դքսութեան մէջ Թէ որ հասարակութիւնը ոտք ելլելու ըլլան նէ՝ դէմ դնող մարդ չի կայ , Օրքը Վայմարէն դուրս ելլել չեն ուզեր , և յայտնի ալ ըսած են որ՝ դուրսէն զօրք թող չենք տար որ ներս մտնեն :

— Փռնեթօռք քաղաքը գումարուած աղբային ժողովն անդամներէն մէկը Պ. Սինքուս , Սինքուս գաւառը գումարուած և հասարակութենէ բաղկացած ժողովքի մը նախագահ գտնուելով՝ թագաւոր մեղքները օրինաւոր քարոզեց . և հասարակութիւնը յորդորեց ի իննուրեք իշխանը և Վլէրֆէլտ ճէնէնալը մեղքներն : Կ'ըսեն որ Պ .

Սինքուսը բռնեցին իբրեւ խռովարար , և բանտը դրին : Դիտելու արժանի բանը այն է որ՝ Լաւրուպայի հիմնական ռազմապետականները ամէն տեղ կ'ուզեն որ մահուան պատիժը վերնայ . այսինքն այն մարդիկ՝ որ իրենց յանցանքը համար գաղափարաւորութեան օրինակ կը վճռուէին մինչեւ հիմայ , ասիկց ետքը՝ մահապարտ չըլլան . ետքը իրենք իրենց մնալու ըլլան նէ՝ առանց դատաստանի և առանց իրաւանց մարդ մեղքները կը խորհին : Փռնեթօռքի աղբային ժողովը նոր սահմանադրական կանոններուն մէջ մահուան վճիռը խափանեց . այն խափանման վճիռն մէջը անշուշտ Պ. Սինքուսն ալ ստորագրութիւն ունի . և այն նոր վճիռով ապահովութիւն մը ստացած ըլլալով որ ինչ որ ընէ նէ զինքը չեն մեղքներ , ինքը երեւելի մարդիկ մեղքները տալու կ'ըլլէ : Սահմանաւոր Վալտերի զօրավարը , և Վ իննայի՝ Լաւրուպայի պատերազմական գործոց տեսուչ Լալթուս նախարարը մեղքը նորոգելով՝ մահուան վճիռը դատաստաններուն մէջէն վերնալը ուղղութեան են :

ԲՐՈՒՍԻԱ : Պեռլինէն հսկումբեր 1 ին կը գըրեն : Վերմանիայի ընդհանուր կեդրոնական իշխանութիւնը Բրուսիայի կառավարութեանը գրեթէ որ՝ օտար տերութեանց քով ունեցած դեպքանքները ետ կանչէ : Բայց այս կեդրոնական իշխանութեմ հանած վճիռները Բրուսիայի մէջ պիտի չքալեն , գլխաւորապէս անոր համար որ՝ գերմանական կայսերութեան փոխանորդ ընտրուած անձը Լաւրուպայի տընէն է . և կարգադրութիւնները գրաւը ալ աւագրիացի նախարար մըն է . որուն ըրած կարգադրութիւնը Բրուսիայի բանին շատ չյարմարի :

ԻՏԱԼԻԱ : Ղիտանալէ ոմանո խաղաղական օրագիրը կը պատմէ թէ՝ մէկ սղոյիկ օրագիր մը կառավարութեանը կը յանձնէր որ հումայու մէջ քանի մը վաղեքր և եկեղեցիներ , որոնց անունն ալ կը նշաւ նախկին , զինուորներու հիւանդանոց և ձմերանոց ընէն : Հիշեալ ճիշտապէս օրագիրը կ'ըսէ . այնքան աշտարակներ և իշտարակներ կան որ սկսեց եղած ատենը կրնան այս բաներու ծառայել . ասոնց համար ինչու բան չկուիր . արդեօք անանկ կը կարծէ որ իշտարակներ եկեղեցիներէն աւելի պիտանի բաներ են . ինչէն կ'ըլլայ որ՝ արդիքի և ջերմեանդութեմ իրեւալ տեղերը խափանել և զինուորներուն հիւանդանոց և ձմերանոց ընել արժան տեսնուի , և մարդոց ամօթալի կիրքերը արծարծելու սահման ուած տեղերուն համար մարդ բան չի գրուցէ : Լաւրուպայի որ Խաղաղի Զում քաղաքին մէջ տարած օրագիրներուն մէջ տեսնելով կը հասկնամք որ բոլոր Լաւրուպայի մէջ բարեպաշտութեան դէմ յորդորող գրութեանքները սրբան շատոք են , որ Զուման գամ կը տարւին . որ ատեն մը ուրիշ երկիրները տարուած կառավարելի վարչապետութեան վարչականող գիրքերը երկրին սահմանէն ներս չ'ընեն խօթեր : Լաւրեաղաքար , հասարակութեան մեծ մասը առանկներուն կուսակից և համալիր ըլլալու տակաւին շատ ժամանակ կ'ուզէ . և ասանկ անշահ սկըդ բռնեցին սերմանող գրութեանքը և օրագիրները որքան շատ են նէ՝ ասոնց հակառակ գրութեանքն ալ հասարակութեան մէջ կը հրատարակուին : Լյոն առանկ ասանկ գրութիւններէն կը վախցուի , երբ որ միայն ասոնք հրատարակուին , և ասոնց հակառակ բան չ'ըլլէ :

ԹՕՍԻԱ : Ի իմունո քաղաքը մեծ դքսին կողմէն եկած մարդիկը չընդունեց . ուստի անոնց ալ հարկ եղաւ ետ դառնալ . և սեպտեմբեր 30 ին Ի իմունոյի քաղաքական հիմնական կառավարութիւնը հրատարակեց , որ Ի իմունոյի և Վիլհէլմի մէջ եղած հաղորդակցութիւնը դադարած է . ըսել է որ՝ Ի իմունո (Թօքսանայի մեծ դքսին իշխանութեան բոլորովն գլուխ քաշած է :

ՆԱԲՕԼԻ : Ինկիլիզի Բայիլ օրագիրը Լաբօլի տերութեան Սիլիկիայի վրայ բացած պատերազմը պատմելով՝ Լաբօլի Պ. Բաուրդի նախարարին հանած յայտարարութիւնը կը ընէ , որ մենք ալ հոս թարգմանել պատշաճ տեսնուք . մէկ մը որ դիւանական ոճոյ աղէկ մէկ օրինակ մըն է . և մէկ մըն ալ որ այս կուռույս մէջ Ֆռանսուզի և ինկիլիզի միջնորդութեանը վրայ Լաբօլի տերութեանը ինչ վարչութեմ ունենալը աղէկ կը հասկնային : Եսանկ յայտարարութիւնները Լաւրուպայի ներկայ դէպքերուն վրայ աղէկ միտք կը բանան և աղէկ տեղեկութիւններ կուտան : Հայտարարութիւնն է այս :

Լաբօլի , 18 Սեպտեմբեր 1848 :

« Ես ստորագրեալս՝ ներկայ ամսոյս 16 ին Պ . Սայնթլալին դրած ծանուցական գիրը առի : Մարդկութեան զգացմունքներն որ անոր մէջ կը տեսնու-

ին , արժանապէս կը յարգեմ , որով արդարացիւնը ուզեմ է Պատէն նաւապետին որոշումը , որ Սաքսոնիա իշխանին Սիլիկիայի մէջ ըրած դործողութիւնները դադարեցնելը իր վրայ առեր է . բայց հարկ եղած է ասով բնէ թէ՛ յիշեալ նաւապետին բռնած ճամբան՝ աղբային պետութեան և անկախութեան նիւթոյ վրայօք իրաւագիտութեան սորվեցուցած սկզբունքներուն հակառակ է . և այս սկզբունքներս հին և նոր օրէնքներուն ամէնէն ալ հաստատութիւն գտած են . և առաւելապէս մեծ տերութիւններուն առաջը յարգի բռնուելու էին , որ արդարութեամբ և իրենց մասնաւոր օգտին ետեւէն չ'ընալուն վրայ կը պարծին :

« Եհափառ թագաւորին կառավարութիւնը չի կրնար այդպիսի գործերուն վաւերականութիւնը բնաւ ճանչնալ :

« Սակայն , Պատէն նաւապետին բռնած ճամբուն հետեւութեամբ՝ Սիլիկիայի արշաւանքին բարոյական աղբեցութիւնը ճշմարտապէս անգործ մնաց : Կղզւոյ գլխաւոր բերդաքաղաքներուն հընազանդութեան տակ մտնել , որոնց վրայ վստահ ըլլալու տեղի ունէինք , խափանուեցաւ ապստամբներուն անուղղակի կերպով քաջալերութիւն տուելով : Եւ ասանկ ընթացքներուն դէմ բողոք և գանգատ ընելու այնքան իրաւունք ունիմք որ , կառավարութեան ըրած անօրէնութիւններուն հիմը ֆռանսուզի և ինկիլիզի դեպքանքներուն կրկին կրկին մեղի տուած ապահովութիւններուն վրայ հաստատուած էր . ասոնց ամէն մէկը իրենց տեւութեանը կողմէն խօսք տուած էին որ այս բանիս մէջ կատարեալապէս չ'ըզօք պիտի մնան :

« Եւկէց զատ՝ ևս ստորագրեալս շատ դժբալցերեմ Պ . Սայնթլալին դրած ծանուցական գրութեան մէջը տեսնելով որ , մէկ դիէն ամէն հընարք և միջոց ի գործ կը դրուի Պ . Սաքսոնիա իշխանին գործը ետ վարել տալու , մէկ կողմէն ալ Սիլիկիայիները թագաւորական զօրաց վրայ կը յարձակին , բան մը բաղ չ'ըլլար . և միայն իրենց յանդիմութեանն ուղղակի ծագած վնասը կը կրեն : Եստատմաններուն տերութիւն ընելին այս բանով շատ յարմար կ'ըլլայ կոր . և ասով՝ ասիկց ետքը թեւադրուելու եղանակներուն և հնաքներուն վրայ ծանր կատկածներ ընելու պատճառ կը ծագի կոր : Եւ այս կատկածներս , ստորագրեալս ակամայ կը զբաղեցնէ , աւելի աւժ կը գանկն անով , որ ֆռանսուպէն անդադար դէնք և պատերազմական պաշար կը խրկուի Սիլիկիայի ապստամբներուն : Թիլթալցութիւններ և ուրիշ բաներ ալ պակաս չեն , նա բօլի թագաւորին կառավարութիւնը տիրապընէրու համար :

« Ես պատճառներէս շարժուելով Սաքսոնիա իշխանի պիտի շարունակէ ի գործ դնելու ինչ որ արդարութեան և չափաւորութեան սահմանէն դուրս չ'ընելով իրեն հրաման կը տրուի վեհապետութեան օրինակ կառավարութեան կողմէն . որովհետեւ տեւ յիշեալ իշխանը միայն անկէց կախում ունի :

Բաուրդի :

Ես նախարարը յաջորդ օրը դէր մըն ալ գրեց ինկիլիզի նաւապետ սիր Լաբիերին . որուն մէջ վերոյգրեալ իմաստները ուրիշ գրուեցաւ ըսելու քաղաքէն ետքը կ'ըսէ . այս ատենա մեր վրայօք եղածները երկրորդ կարգի տերութիւնները սրտիցաւով և զարմանալով պիտի տեսնեն , և ասիկց պիտի հասկնան որ իրենց մէջ ալ ասանկ բան մը պատահի նէ՝ ըլլալը նոյնն է . և այս անանկ ատեն մը որ՝ ամէն տեղ աղբայ քաղաքութեան և անկախութեան իրաւանց սկզբունքներուն վրայ խոշոր կը խօսին :

Ինկիլիզի և Ֆռանսուզի օրագիրները այս բանիս վերայօք գրեթէ միաբերան կ'ըսեն որ՝ այս երկու կառավարութեանս ալ այս բանիս մէջ բռնած ճամբանին իրենց պատիւ բերելու ճամբայ մը չէ : Թէ որ սիլիկիայի ապստամբներուն տեք պիտի ելլէին նէ՝ մէսինայի առնուելէն և կոտորածէն առաջ ելլելու էին : Հիմայ նաբօլի կառավարութիւնը այս յայտարարութիւնով կը յրջընէ որ սիլիկիայի պապ տերաւմը շարունակելու միտք ունի , ֆռանսուզի և ինկիլիզի միջնորդութիւններուն վրայ վստահ չէ . բայց առայժմ մէկ նոր պատերազմական գործողութիւն մը չի կայ կղզւոյս վրայ :

ՁՈՒԻՑՑԵՐԻ : Սեպտեմբեր 28 ին պատէնցի զօրքը Լաբօլուհէօհէ և Շուլդերենսէ տեղերուն տիրեցին , որ Պատէնի երկիրը խռովութիւն սերմանող հասարակապետականներուն ժողովատեղ զինէն էին . և ասով կ'երեւի որ մեծ Զուլինկէն երկիրը գտնուած ազատ խռովութեան խորհածը աւերեցաւ : Հասարակապետականները Լաբօլուհէօհէ նորէն ձեռք ձգել ուղղեցին . բայց քաղաքին կըրակ ընելին տեսնելով , և մէկ դիէն ալ Շուլդերենսէն քաղաքին օգնութեան եկող զօրքը տես-

Ի վերայ հիւսիսային դրան ընդ մէջ կամարին գրեալ կայր այս արձանագրութիւնն :

Դ. Ի. Թուին : ՉԼԵ : Կամաւն Բառուճոյ եւ Ռուբէն ծառայ Բառուճոյ որդի և Թուին Յոհնայ ապաւինեցոյ Բառուճոյ և ի մեծափառ սուրբ Կաթողիկոս , զոր խորհրդէի և կամարեցի . ետու ընծայ ի սա զիմ գանձագին ձեռնահանքն բոլոր մին աին իւր ամենայն յաջողութեամբ որ է մերձ ի ապարանիցն Տիգրանայ , զոր իմ հալալ արգեամբք շինեցի , և գնեալ էի զինքն ի Թուինքուն վահա նայ . և ի խնեցող սորա Սարկաւագն և այլ սպասու լորքն հառուցին մեզ փոխարէն յամենայն ամի հինգ տար պատարագ յանուն հաւր իմոյ Դաւթի : Եւ թէ ի մեծաց սը կամ ի փոքունց կամ յիմոյ կամ յաւտարայ զարգիւնքս մեր հանել և խափա նել ընծայ մերոյ պարտական եղիցի յառե : նին մեծի . իսկ որք հաստատուէն պահեն աւրհնին Դաւթուճոյ :

Ե. Դաւթուճոյն գրան Կհեալ կողմն գրեալ կայր արձանագիրս անթուական :

Կամաւք ողորմութեամբ բարեբարին Բառուճոյ եւ Բան Սաքիսորոս մեծաբեալ ի մեծափառ Թագաւորութեանցն ի գեղ զարգու , և ի տին մանկութեան իմոյ եկի յարեւելս ի գեղեցիկաշէն բերքս Դինի . բարձրացուցի բովանդակ զարհուպ ուրին կարկառակոյ արձանագր և հաստահեղոյ ամ րութեամբ . և ի յիմոյ մեծաճախ գանձուց ամի ջանիւ ջուր յորդաբուղիս ի մէջ ամրոցիս յուրա խութիւն և ի զովացումն ծարաւեայ : բերի ոսկի մատանեալ գիր անդառութեան զինքնակալ ծիրանա ծին Թագաւորէն վասն պախտից տանց քաղաքիս և Թաստակին , զոր տան ամ յամէ չափ ութից լսեց . այլ և ի խնդրոյ իշխանաւորացս խափանեցի և զգիւտ երկուց լսեց , զոր տայր մութայիւրն զայս ամէն :

Ի ամին կարգի միւս կամարին մէջ գրեալ էր և այս արձանագիրս անթուական :

Զ. Բառուճոյ տեառն ամենակալի և ողորմութե սուրբ և ինքնակալ Թագաւորին Կոստանդեայ գու իի , կամ եղև իմ բաղոտայ մագիստրոսի և արեւել լից կատարանիս վիկայոյս առնել ողորմութիւն մայր րաբաղարին Կհեայ , որք ամառին (եղ ծեալ և մեւաղեալ գորով այլ տառքն անհնարին եւ զեւ մեզ զարս ընթեւնուլ , վասն որոյ Թագաւ կիւ սակաւոր) :

Կաթողիկէ աւագ մայր եկեղեցիս այս ունի յարտաբուստ ի չորս կողման յերեսս որմոցն մի մի սեամբ խորանաճեւ գեղեցիկ կամարեայ բաժան մուրք . որոյ ի 10 հարաւ . 10 ի հիւսիս . և 10 յարեւելս և յարեւմուտս : Եւ ի յառամոյց չոր Թուին գոն նրբագոյն յորինուածք անման գեւ զեցիւթութեամբ , որք գրեթէ յապու թողուն զաչն նրկատողաց : սրպէս թէ հաղիւ կարեն նկարիք բզ նման ի վերայ դաստառակի նկարել : Ի հարաւա յին դրան վերայ եղեալ լուսամտից որք են յաչն և յահեկն գոն մի մի արծիւ գանդակեալք իւր պը ոակ եղեալ ի գլուխ լուսամտից :

Վոյ եղեր յառաջագոյն զանգակատուն առաջի հարաւային դրան ի վերայ չորից սեանց կառու յեալ . որ այժմ բարձրովմբ աւերեալ միայն կից ընդ որմով եկեղեցւոյ մնացեալ որմնքն վիւյ կա յեալ են : Հիւսիսային դռուն ունի զարս կամարս ի վերայ միմեանց այլ իմն զարմանալի գեղեցիկաշէ նեալք : Եւ ընթեր մայր եկեղեցւոյս իւր 10 զայի չափ հեռաւորութեամբ կիսով չափ որմով աւերած և քոյքայեալ եկեղեցի մի կայ :

Ե Կ Ե Զ Ե Զ Ի Բ :

Ի մայր սուրբ կաթողիկէ եկեղեցւոյ միով առ որարիզու հեռաւորութեամբ յարեւելսն և հիւսիսային միջի անկիւնն կայ գեղեցիկաշէն և բոլորա կանաւ Գմբէթայարկ եկեղեցի մի սուրբ Փրկչ ան ուամբ : արեւելսն և արեւմուտն կողմանքն ի յանօրինայ դրան պէս ծակեցեալ և քակեցեալ են : Աւնի 8 սիւնք կից ընդ որմովքն , և կամարքն ի վե րայ սեանցս վերարկեալք և մէջ կամարքն խորանա ճեւ բոլորեալք . և Կթողիկէն ի վերայ սոցա բարձ րացեալ երկնաման հովանաւորութեամբ :

Երկրայնութիւն և լայնութիւն միաչափ են 16 զոյս ու կէս բոլորակաճեւ (բերկէլ տէվերի) : Այլ և յահեալ խորանին գոն երկու փոքրագոյն աւան զատուէր ընդ մէջ որմոցն , յորոյ ձախակողմանն ընդ խորանի սեանն փրած է : Աւնի երկու դռուն հարաւային և արեւմուտն . կան և ի յորմունս նը կարեալ սրտիկերք սրբոյ ի վերայ ծեփիցն կիսակղ ծեալք : Գմբէթն ունի լուսամուտք 12 : Երկու երկու զոյսի չափ : Եկեղեցւոյն լուսամուտք 3 մինն ի հարաւային դրան վերայ ստուղձե փոքր , և արեւ լելսն փրած է : Յարեւմուտն կողմն ի միւր կամա րի մէջ բարձր երեք քարով տեղ ունի ամպիւնի պէս , և անտի գոյ գաղտնի ճանապարհ ի վեր երանելոյ ի տանին :

Դաւթուճոյն ի յերեսս որմոցն բոլորակաշէն գոն կամարք 19 : Երկու երկու սեամբք , նոյնքն և գմբէթ ունի յերեսս 24 բաժանմունք խորա նաճեւ կից ընդ միմեանս ջուխտակ սեամբք : Եւ գմբէթիս հարաւակողմն ճեղքեալ է ի գեանաշար ժութեան . և գոյ են երկու արծիւք քանդակեալք ի հիւսիսային և հարաւային կողմանս գմբէթիս : Կայ եւս լաւագոյն խաչ մի կանգնեցեալ հարսու ա յին դրան յարեւմուտն կողմն :

Յարտաբուստ յարեւմուտն յորմն գրեալ էր այս արձանագրութիւնն :

Ե. Յամ Բառուճապարիւ և հոգեւոր Տ . Պետրոսի հայոյ Կաթողիկոսի , և ի Թագաւորու թեանն Սմբատայ որդւոյ Դաւիթ Դահանշահի ի ՆԶԵ . Թուականիս , եւ Կղզարիկ Սարգսյան որդի Կրիստոսի իշխանի , և Թուին Կաթողիկոսի և եղ րայր Վահրամայ և Վասակայ շինեցի զսուրբ Փրկ իշխան ի մայրաքաղաքիս Ենի շատ ջանիւ և մեծա ծախ գանձիւ , և գնէի ի հալալ ընդից իմոյ կուղ պակտի 3 . և ձեռնահանք եւս իմ յայդի և հոգեւոր և ետու սուրբ Փրկչիս , և զարգարեցի ոսկեով և արծաթով և ակամբք պատուականաւք , և ետու Եւստորոսն և տաւնական , և նորոգեցի հին և նոր կտակարանաւք . և կանգնեցի միշտ սուսմի Փրկչիս : Եւ թէ եթէ որ ի մեծաց կամ ի փոքունց աւուցս և կամ այլ իրացս որ ետու յափշտա Ս . խափանիկն . ի ՅԺԸ հայրաւորոյն նոյնեալ լիցին Յ իմոյ յաշխարհէս եգի լուծ ի վերայ ոպասու ո րաց . Ե զվարդեփումն աւրն անխափան կա տարեոցն :

Ի հիւսիսային յորմն կայր գրեալ Բաճանագրու թիւնս այս :

Ը. ՆԶԳ . Թուականիս . եւ Կղզարիկ Սարգ սյան . . . և հրապարակ ի Սմբատայ Դահանշահ տա կայոյն յուսնայ Սիւնիկ Կոստանդինուպոլիս , և շատ ջանիւ և մեծաճախ գանձիւ բերի մասն ի ողորմ խաչին , և եկեալ կատարեցի զսաճարս զայս , և զնշանն լուսայ կանգնեցի ի պակտ հարսին Կրիս տոսի . և եգի լուծ սպասաւորաց եկեղեցւոյս զկիւ րակէին աւրն գիշերապաշտուն առնել մինչեւ ի գալուստն Կրիստոսի : Եւ քահանայ որ մեռանի ի սուրբ Փրկչիս իս . մի կայոյն յեկեղեցիք . և եթէ որ ի քահանայից եկեղեցւոյս և յիմ սպասուցս եւ կամ ի գրեւոյս յափշտակէ կամ ծախելով , կամ զինչ և իյց պատճառանաւ , և կամ զագահութեան ըզ հեա երթայ և եկեղեցւոյս մուտքն խորին ի սուրբ Փրկչիս պէսս ոչ անցուցանէ , ՅԺԸ . հայրապետա յըն նոյնեալ լիցին : Եւ որ Վրդիգոր երկու որդի քըս յեկեղեցւոյս Թեանէ հանէ , կրկին անիծից պարտական լիցի . իսկ կատարէք գրին աւրհնեալ լիցի : Վրդիգոր գրիչ յիշեալք ի սեղ :

Գոյն ի կարգի սորա երկու այլ յիշատակա գրութիւնք , զորս անհնար եղեւ մեզ ի բարձրու թեանէ տեղւոյն և յեղձելոյն տառիցն ընթեւնուլ . վասն որոյ Թագաւ զնոսա :

Պիտ Լարնալի :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Յարեւնի գիրք այս շաբթու քիչ մը աւելի խա ղայ , բայց որովհետեւ Աւ Ժովի նաւահանգիստ ներք շատ ցորեն կայ բեւցուած , թէ որ անոնք գալու ըլլան և Սարսիկայի շոգենաւն ալ Թուլ լուրեր բերէ այս ապրանքին վայոնէ , առ գինները առանկ չի մնար կ'իջնայ :

Օրուան գինները	
Թայիսն	ըսուուչ 22 — 23 :
Իամայիլ	" 22 — 23 :
Իւմէլի կարծր	" 19 — 19 1/2 :
" կակուլ	" 18
Իպրահիլ	" 16 — 17 :
Սարսիկայի խալապիլ	" 17 — 18 :
" Իպրահիլ	" 16 — 16 1/2 :
Գարի	" 8 1/2 :
Սեռաբոյնի գինները շաբթու քիչ մը խաղայ և թէ որ վաղուան Սարսիկայի շոգենաւք քիչ մը աւելի աղէկ լուրեր բերէ նէ ալ աւելի առ ապրանքն գինը բարձրանալուն յոյս կայ :	
Շաբթուան գինները	
Պուսա երկար մանձրլիս թէֆէն	ըս 180 — 190 :
" կարճ "	" 210 — 220 :
Պիլէճիկ	" 190 — 205 :
Կէօլ բաղարի	
Իգնիկ	
Կէօլ	
Կոսապար	" 185 — 190 :
Պարսկաստանիկ	հօխան " 110 — 115 :
Լիֆոն այս շաբթու խելմը բան ծախուեցաւ 130 — 140 ընտիր սեւակէն , բայց դարձեալ այս գի ներուն վրայ անօր չէ մնացած :	
Ղէհրի : Օտնը կը ձախուի :	

Կեսարիայի տեսակ զՆՇ 20 — 21 :
Հասարակ տեսակը որ ալլը կը կոչուի " 10 — 12 :
Թիֆթիք : Այս ապրանքին ալ բնաւորը քիչ է գնողը մինչեւ զուգուչ 12 կուտայ բայց վաճառողը 13 էն վար տալ չի ուզեր :
Սիւս ապրանքներուն վրայով երեւելի փոփո խութիւն մը չեղաւ :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

ԴՊՐՈՑ ԱՂԶԱՆՑ

Պէտքով զալթա սարային ծոմ Սաւան առ գալը բնուած փողոցը , Սառամ Սիբերեօթիի գալոյ մը հաստատեր է աղբ րկանց թէ նիւթական և թէ մոտաւորական կրթութեան համար :
Լշակերտու հիները երեք կարգ պիտի բաժնու լին , որոնց ամէն մէկուն հետեւեղիք սւամուներ հե տեւեալ ցուցակով կ'իմացուի :

ԱՌԱՋԻՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՐԳԻ
ԱՇԱԿԵՐՏՈՒ ՀԻՆԵՐՈՒՆ ՍՈՐՎԵԼԻԲԸ
Թէ հին թէ նոր յուսնաքն ,
Գաղղիերէն ,
Լնդղիերէն ,
Կրիստոնէական կրթութի . սուրբ գիրք և այլն :
Լշխարհագրութիւն :
Թուաբանութիւն :
Նկարչութիւն և գունաւոր պատկերհանու թիւն :
Գեղեցիկագրութիւն :
Լոգանկար (քերկէֆ) :
Լրաժշտութեան վերաբերեալ գիտութեանց մէջն ալ բիւնիս , երգ , կիւրա , պար :

ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՐԳԻ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒ ՀԻՆԵՐՈՒՆ
ԱՅՍԻՆՔՆ ՆՈՐՍԿԱՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏԵԻԵԼԻԲ
ՈՒՍՄՈՒՆԲԸ
Յունարէն :
Գաղղիերէն :
Լնդղիերէն :
Կրիստոնէական կրթութի . սուրբ գիրք և այլն :
Լշխարհագրութիւն :
Թուաբանութիւն :
Գեղեցիկագրութիւն :
Լոգանկար (քերկէֆ) :
Լրաժշտութիւնը մի և նոյն է :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐԵԼԻԲ ՍՏԱԿՆՈՒՆ
ՑՈՒՑԱԿԸ
Լուսնին կարգինները որ ներքին են պիտի վճա րեն 2,800 զուգուչ :
Երկրորդ կարգինները որ արտաքին են պիտի վճարեն 1,600 զուգուչ :
Երրորդ կարգինները պիտի վճարեն 1000 զու գուչ :
Եւ այս տարեկանը պիտի վճարուի երեք ամիսը մէյ մը , և կանխիկ . անանկ որ տարեգլխուն ստու կը ամբողջ հատուցած պիտի ըլլաւ :

Ինչեանի , երգի , կիւրայի համար տարին զատ 600 զուգուչ պիտի արուի , և տարեկանին պէս եւ րեք ամիսը մէյ մը կանխիկ :

Երրորդ կարգի աշակերտուհիները անանկ որոչ ուած է որ 3 լեզուէն երկուքը պիտի սորվին . ուս տի կարեւոր բան մըն է որ գալարատուն մոտած առ տէնինի որ լեզուին հետեւիլ ուզելին իմացունեն :
Թէ որ ցուցակին պարունակած գիտութիւններ բէն ի զատ ուրիշ գիտութիւններ պահանջող ըլլայ նէ կրնայ իմացունել Սամանճի օղլու Սիւրիչ ա զային կամ գալոյցին վերադասուչ Սառամ Սիբերե օթիին :

Պարոն Սիւրիչ Գասպարեանը լապիճի խանին վեր խալը մասնաւոր բոլոր մը հասարակեր է հեպեւեալ ուսմանիւններուն համար , այն է :

Հայերէն , Գաղղիերէն , Թուաբանութիւն , Լշխարհա գրութիւն , և Գեղեցիկագրութիւն : Յիշալ Դասարանն այս գիտութիւններուն իւր հմուտ ըլլալով անոր աշակերտողը իր յոսամք որ գոհ չիլլայ :

Իսապիլ եւնի մահալէն հայոց գերեզմանապանը Դիւ մայր Լիւլիւիճի Պ . Սարգիսեանի պոռն ծախու է . այս քանը շէնք երկու քարուան է 300 խանգոն պեղ զիւր զինաւած իրէ խալէ : Սիւրիչ պեղեալ , երկու արան եւ մէյ ալ պարտեղ ունի 100 խանգոն լալ մեծութեամբ :

ՀԱՏԱՐԱՐԱԿԻ ԶԵ ԼԵՍԳՐԻՍ
ՅՆԸ . Պր . Տէր Կրդ . Չամբուր :
Սիւրիչ Լշալիս :
Ի Պլալի նոր խան :
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՑՈՒՅԱՆՆՈՒ ՄԵԻԿԱՆԵՏԻՍԵԱՆ